

Focus op Nepal

EN VERDER

Cement: gegeerd, gevaarlijk goedje

Papier versus digitaal?

Het advies van een klimaatspecialist

EN
NIN
ZAN
AC
WSM

10

KORT GEKNIPT
Waarom een internationale vrouwendag nodig is en blijft.

12

TOGO - BELGIË
Cement: onmisbaar voor de bouwsector. Niet zo onschuldig voor het leefmilieu.

16

WSM FOCUS
De aarde, bron van leven.

18

FACT CHECK
Papier versus digitaal, brief of e-mail? Een bewust te maken keuze.

19

DANKJEWEL
Karel Van Mileghem is muzikant, regisseur en drijvende kracht achter de Warmste Soirée in de AB.

20

INDIA - BELGIË
Hoe de uitdagingen van een boer in België en India verrassend gelijk lopen.

22

SHORTLIST
Het advies van een klimaatspecialist. Een sociaal rechtvaardige transitie naar een CO2 neutrale toekomst: welke rol kunnen sociale bewegingen daarin spelen?

ONZE PLANEET

Met trots serveren wij jou, vers van de pers, ons gloednieuwe magazine. We kozen voor een nieuw jasje, een nieuw formaat en nieuwe rubrieken, geheel in stijl met onze vernieuwde identiteit. Maar we blijven ook trouw aan het oude recept: we vertellen het verhaal van moedige en uiterst veerkrachtige mensen die samen, overal ter wereld, hun stem laten klinken voor verandering. Hopelijk ben jij net zo enthousiast over het resultaat als wij!

In dit eerste nummer zetten we onze planeet centraal. Ons huis, onze bron van leven, **de plek die alle mensen delen**. Maak kennis met Jules en John, arbeiders in Togo en in België. Beiden verwerken grondstoffen tot cement. De aarde is hun bron van inkomsten. (p.12) Lees over de sherpa in Nepal en de Belgische reiziger, die zich samen zorgen maken over de klimaatverandering. (p.4) Lees over boeren in India en België, en stel vast dat hun uitdagingen om goed te leven verrassend veel gelijkenissen vertonen. (p.20)

De draagkracht van onze planeet wordt dagelijks op de proef gesteld. En dat heeft gevolgen. Een wereld die opwarmt zal ongelijker, ongezonder en gevaarlijker zijn. Ieder mens, nu en in de toekomst, heeft evenveel recht op een gezonde aarde. Samen kunnen we ervoor zorgen dat de grenzen van onze aarde gerespecteerd worden. Verenigd, over de landsgrenzen heen, in onderlinge solidariteit, kunnen sociale bewegingen een belangrijke rol spelen voor een sociaal rechtvaardige transitie. (p.22). Samen kunnen we het tij keren. En dat is nodig, want er zijn geen jobs op een dode planeet.

Katrien Liebaut

WSM Nepal Express

Zestien avonturiers trokken eind 2019 naar Nepal voor een ervaringsreis vol actieve uitdagingen. De eerste opdracht startte al voor de reis. Elke deelnemer engageerde zich om minstens 2.000 euro in te zamelen voor GEFONT en NTUC, vakbondspartners van WSM in Nepal. Momenteel staat de teller op 52.000 euro! Kom mee naar het dak van de wereld en maak kennis met GEFONT en NTUC.

16 AVONTURIERS - 52.000 EURO

‘JE STEM VERHEFFEN DOE JE MET VELEN SAMEN’

De eerste dag van de trektocht in de bergen zit erop. Na het avondeten – de dagelijkse dal bhat op basis van linzen en rijst– zien we onze gidsen en dragers druk in de weer met bamboestokjes en katoenen lapjes. Nieuwsgierig vragen wij wat zij doen. ‘Wij maken magic sticks’, is het antwoord. ‘Morgen trekken we door een bos. Het zou best kunnen dat we enkele bloedzuigers tegenkomen. Met deze toverstokjes houden we ze op afstand.’

Enkele bloedzuigers is wel hét understatement van de reis. Het zijn er duizenden. Met de *magic sticks* – keukenzout in een doekje gewikkeld op een bamboestokje – proberen we ze van ons af houden. Het zout lost elke bloedzuiger als sneeuw voor de zon op. Gruwelijk, maar anders klimmen ze onopvallend in je schoenen, door je kousen of broek. Ze zuigen zich op je been vast en laten daarna een bloedende wonde achter. Ondanks de *magic sticks* doen ze dat met tientallen. Ongevaarlijk, wel met lastige jeuk tot gevolg. En grote hilariteit als bonus...

KLIMAATVERWARRING
Achter deze banale anekdote schuilt een tragische realiteit: begin oktober is de moesson – die met zijn regen een ideale omgeving voor bloedzuigers schept – eigenlijk voorbij. Maar ook in Nepal is het klimaat in de war. De voorbije jaren heeft de zomermoesson een merkwaardig lange *staart*. Boeren vertellen dat hij dit jaar ook twee weken later begon. Een probleem voor de gewassen op de velden. Met ook gevolgen voor het toerisme, want het trekseizoen kan pas later starten en wordt korter.

GEFONT EN NTUC
Samen voor betere levens- en arbeidsomstandigheden.
Broodnodig in Nepal, waar arbeidsrechten en sociale bescherming nog in de kinderschoenen staan. Eerste strijdpunt: een leefbaar loon. Verder: toepassing van de wet voor sociale zekerheid (2017). De wet voorziet basispensioen, verzekering bij werkongeval, zwangerschapsrust en een beperkte werkloosheidsuitkering. Sociale organisaties, GEFONT en NTUC voorop, werken nu aan de uitrol zodat alle Nepalezen van deze wet genieten. Ook wie in de informele economie werkt, zoals taxichauffeurs of huispersoneel. Doel is een sterke sociale bescherming die voor een vangnet zorgt en tegelijk de rijkdom herverdeelt. Een werk van lange adem, de enige weg om tot duurzame veranderingen te komen.

‘Een rem op de ontwikkeling van het toerisme’, zegt onze begeleider Lama Sherpa. ‘Nepal zou nochtans baat hebben bij een duurzaam uitgebouwd toerisme, waarin lokale partners betrokken zijn, met aandacht voor cultuur en natuur, toerisme dat ook de rechten van de werknemers respec-teert.’

VROUW IN EEN MANNENWERELD
Wij zijn onze gidsen en dragers dankbaar voor de *magic sticks*. En voor nog veel meer. Tijdens de vierdaagse tocht dragen zij onze bagage, wijzen zij de juiste weg en bij glibberige passages steken zij een helpende hand toe. Ze bereiden het ontbijt en de picknick, koken evengoed het avondmaal, helpen zelfs onze wondjes te verzor-gen... De meeste gidsen en dragers zijn Sherpa’s, een van de meer dan honderd etnische groepen in Nepal.

Buiten het trekseizoen keren zij naar hun boerderijtje in de bergen terug of zoeken ze werk in de stad. GEFONT, partner van WSM, verenigt deze berggidsen en dragers in de vakbond UNITRAV. Een van onze gidsen, Pudhoma Sherpa – ‘zeg maar Dhoma’ – is zeer actief in UNITRAV. Als vrouw is zij een buitenbeentje in deze mannenwe-reld. ‘Ik leerde het vak van mijn man’, zegt zij met enige gêne om haar gebrekkig Engels. ‘Ik doe het graag, maar de job is niet zonder gevaar. Elk seizoen zijn er ongevallen, soms met fatale gevolgen.’

Waarom zij vakbondswerk belangrijk vindt? ‘Als vrouw krijg je minder opdrachten dan mannen. Door vooroor-delen of praktische bezwaren. Met vrouwen in dezelfde kamer slapen bijvoorbeeld, stuit vooral bij de mannen op weerstand. Daar kom ik tegen op.’

‘Kom vanavond in onze vrouwenkamer slapen’, nodig ik haar uit. Een voorstel dat zij gretig aanneemt.

‘DE WETTEN ZIJN ER’
’s Avonds toont Dhoma ons foto’s van haar dochtertje van zes en vertelt verder. ‘Gidsen en dragers aanvaarden gemakkelijk te lage vergoedingen. De werkloosheid is hoog en het treksei-zen kort. Met UNITRAV verkregen wij twee jaar geleden hogere minimumlo-nen. Ook de verzekering bij ongevallen is nu beter geregeld. Toch zijn er geregeld problemen met de uitbeta-ling. De wetten zijn er, ze worden alleen niet altijd toegepast. Als individu heb je weinig macht, het is belangrijk dat we samen voor onze rechten opkomen. Je stem verheffen moet je met velen samen doen.’ Haar mobieltje gaat over. ‘Mijn dochtertje’, lacht ze verontschuldi-gend.

MEESTERWERKEN
Ons Nepalees avontuur startte een week eerder in Kathmandu, met een bezoek aan de boeddhistische stoepa Boudanath en hindoeheilgdom Pashupatinath. Beide godsdiensten vloeien in Nepal meesterlijk ineen. Van sommige religieuze gebruiken weten de Nepalezen zelf niet meer waar de oorsprong ligt. Op de mountainbike trekken we van daaruit naar Bhaktapur. De stad ademt historisch erfgoed. Tempels, gigantische beelden van hindoegoden, ragfijn houtsnijwerk... We weten niet waar eerst gekeken.

Tegelijk likt Bhaktapur nog altijd zijn wonden na de grote aardbeving van 2015. De heropbouw is volop aan de gang. Achter een anonieme gevel in een smalle straat ontmoeten wij Deepu, *home based worker* en lid van NTUC. Zij weeft tot tien uur per dag aan de prachtigste stoffen, stuk voor stuk

>>

‘In Qatar verdien je een veelvoud van hier. Veel Nepalezen storten zich dan ook in dubieuze avonturen om in het buitenland te gaan werken. De hele samenleving is van deze arbeidsmigratie doordrongen: elke familie heeft wel iemand in het buitenland. De problemen van die arbeiders zijn talrijk, want vaak werken ze in onmenselijke omstandigheden. GEFONT breekt sinds jaar en dag een lans voor hen.’

Na de trektocht luidt de opdracht: reis met het loon dat je tijdens je werkdag verdiende naar Chitwan, 160 kilometer naar het zuiden. Goed voor een rit van zo'n zes uur. Een aantal deelnemers boekt een zitje in de expressbus, wat zowat hun dagloon kost. De anderen willen die dag ook nog eten en gaan liften.

>>

meesterwerken. Omgerekend verdient zij er tot acht euro per dag mee. Werken, koken, eten, slapen... Alles gebeurt in haar piepklein appartement-je van drie op drie, waar zij met haar gezin leeft. Ook dit is Bhaktapur. NTUC verenigt deze huisarbeiders, geeft hen opleiding en informeert hen over de sociale zekerheid.

HET LEVEN ZOALS HET IS

We komen nog dichterbij *het leven zoals het is* wanneer we – alleen of per twee – in een gastgezin verblijven. De gastvrijheid is overweldigend. We ondervinden dat vrouwen hier niet allemaal zo strijdvaardig zijn als Dhoma. De meeste vrouwen die we zien, gedragen zich uitermate onderdanig. Ook Sarita, echtgenote van Bishal Adhikari en moeder van Nobel, samen een van de gastgezinnen. Tijdens het eten blijft Sarita kaarsrecht achter haar echtgenoot staan. Vader en zoon eten snel en behendig met hun handen, vergezeld van de nodige slurpgeluiden.

IN THE PICTURE
Lama Sherpa

‘Nepal zou baat hebben bij een duurzaam uitgebouwd toerisme, waarin lokale partners betrokken zijn, met aandacht voor cultuur en natuur, toerisme dat ook de rechten van de werknemers respecteert.’

Wanneer zij klaar zijn, bedient Sarita zich. Onschuldig gebruik of symptoom van iets dieper?

WERKDAG

We verblijven niet alleen in een Nepalese familie, we gaan ook mee naar hun werk. De gastgezinnen zijn immers leden van GEFONT of NTUC. Jef en Carlo werken mee in een ziekenhuis. Jan en Danny rijden Kathmandu rond in een lijnbus. Hein vergezelt een taxichauffeur. Greet en Rik trekken naar een kledingfabriek. Hilde en Luc leven zich uit op een boerderij. Saar, Bart, Ellen, Dieter en Kim helpen mee in Pashupatinath, waar hindoes hun doden cremen. Lien en Mia maken een schooldag mee. Uiteenlopende werkplekken, met één constante: de mensen werken hard en lang.

TOT IN DE SLAAPKAMER

Onze volgende *challenge* is uitpluizen welke koopkracht een doorsneeloon biedt. We spreken tien kilometer verder af, aan het Phewa-meer in Pokhara. In groepjes trekken we op pad, niet gehinderd door regen, mist of taalbarrière. Wat kost de dagelijkse dal bhat, de school voor de kinderen, wat als iemand ziek wordt, hoeveel bedraagt de huur? De mensen die we aanspreken nemen de tijd voor een babbel, thee is nooit veraf. Een man toont zijn bescheiden boerderijtje, tot in de slaapkamer. Een dokter doet alle moeite om de prijzen van de behandelingen uit te leggen. Mensen leven uiterst eenvoudig. Wanneer iedereen aan het Phewa-meer is aangekomen, trekken we verder naar de *World Peace Stupa*. Daar start de vierdaagse trektocht in de bergen naar Panchase. De tocht brengt ongerepte natuur en prachtige uitzichten. En bloedzuigers. Waar de foto's mistige bergflanken tonen, zitten wij met ons hoofd in de wolken.

DUBIEUZE AVONTUREN

Na de trektocht luidt de opdracht: reis met het loon dat je tijdens je werkdag verdiende naar Chitwan, 160 kilometer naar het zuiden. Goed voor een rit van zo'n zes uur. Een aantal deelnemers boekt een zitje in de expressbus, wat zowat hun dagloon kost. De anderen willen die dag ook nog eten en gaan liften. Dat brengt hen onder meer in een pick-up, tussen zakken knoflook op een imposant landschap uitkijkend. Of in een overvolle auto in gesprek over werken in Qatar, waar je een veelvoud van hier verdient. Veel Nepalezen storten zich dan ook in dubieuze avonturen om in het buitenland te gaan werken. De hele samenleving is van deze arbeidsmigratie doordrongen, elke familie heeft wel iemand in het buitenland. De problemen van die arbeiders zijn talrijk, want vaak werken ze in onmenselijke omstandigheden. GEFONT breekt sinds jaar en dag een lans voor hen.

GEMENGDE GEVOELEN

Chitwan biedt authentiek plattelandsleven: vissen in de rivier, samen met de vrouwen op het dorpsplein koken en daarna eten in een kring. De volgende dag trekken we de jungle in. We zien krokodillen en verse sporen van een neushoorn en van een tijger. 's Avonds komt het dorp tot leven. De vrouwen in traditionele witte kledij dansen met ons in een cirkel, de mannen voeren een stokkendans op. Geen betere afsluiter van onze laatste dag in Nepal.

Met gemengde gevoelens keren wij naar huis terug. Blij om de onvergetelijke ervaringen, weemoedig om dit wondermooie land en zijn gastvrije mensen achter te laten. Eén ding is zeker: in elk van ons zit voor de rest van ons leven een stukje Nepal.

TOT HET HEELAL IN BRIEFJES VAN 100

Als iedereen fysiek op zijn rijkdom zou zitten, uitgedrukt in briefjes van 100 dollar, belanden de meeste mensen op de grond. Iemand uit de middenklasse van een rijk land zou op een stapeltje geld kunnen zitten ter hoogte van een stoel.
Maar 's werelds twee rijkste mannen zouden met hun stapel geld tot in het heelal geraken.

Oxfam schreef een nieuw rapport over ongelijkheid en stelt daarin vast: **miljardairs worden rijker en vrouwen armer.** www.oxfam.org/en/research/time-care

Theatermonoloog door Peter Lambert

Op zoek naar een boeiende activiteit voor je vereniging? Dan is de theatermonoloog van Peter Lambert iets voor jou. De acteur reisde vorig jaar met OKRA en WSM naar Bangladesh, op zoek naar verhalen van arbeiders en ouderen. In de theatermonoloog 'zijn we nie gelukkig' vertelt hij over zijn ervaringen. Het leven zoals het is. Over liefde en rivaliteit, met een lach en een traan en een knipoog naar OKRA. En een verrassend einde. Interesse? Je boekt Peter Lambert via een mailtje aan piet.elsen@okra.be. De voorstelling kost 175 euro + verplaatsingskost. Open voor alle verenigingen. Meer info: www.okra.be/activiteiten

SAVE THE DATE 31 mei 20 km door Brussel

Warm je spieren op, trek je loopschoenen aan en loop de 20 km door Brussel met WSM! Samen zamelen we geld in voor straatkinderen in Guatemala City.
Info en inschrijven:
www.wsm.be/nl/20km

66%

van al het werk wereldwijd wordt gedaan door vrouwen, toch verdienen ze maar 10% van het wereldinkomen.

- 75% van alle armen is vrouw,
- 75% van alle vluchtelingen is vrouw,
- De 22 rijkste mannen verdienen evenveel als alle Afrikaanse vrouwen samen,
- Slechts 5% van alle regeringsleiders is vrouw,
- Vrouwen in België doen 2/3 van het huishoudelijk werk. Ze verdienen 21% minder dan mannen.

DAAROM BLIJFT INTERNATIONALE VROUWENDAG OP 8 MAART NODIG.

TIJD OM UIT
TE WAAIEN?

HET ACV WIL MEER TIJD VOOR GELIJKHEID

Op 8 maart 2020 ging ACV de straat op voor meer tijd voor gelijkheid. Ook onze partners in Afrika, Azië en Latijns-Amerika grepen 8 maart aan om gelijkheid tussen mannen en vrouwen te eisen.

(bron: ACV, Oxfam en https://www.beleven.org/feest/internationale_vrouwendag)

WE ARE CONNECTED !

Om het fundamentele recht op sociale bescherming overal in de wereld te verdedigen en af te dwingen, verenigt WSM sociale bewegingen op nationaal en continentaal niveau. Sinds 2008 werken onze partners samen in 18 landen en continentaal in Azië, Afrika en Latijns-Amerika.

Einde 2019 zetten we een belangrijke nieuwe stap. Tijdens de 'globale week voor sociale bescherming', georganiseerd door de Internationale Arbeidsorganisatie, lanceerden we het 'Internationale thematische netwerk rond het recht op sociale bescherming'. Samen met vertegenwoordigers van 84 partnerorganisaties spraken we af hoe dit thematische netwerk ook internationaal kan wegen op het beleid.

Idesbald Nsabimana van partnerorganisatie MUNASA in Burundi was aanwezig: "De problemen op het gebied van de sociale bescherming stellen zich niet alleen in Burundi of DR Congo, maar ook in Europa, Azië en Amerika. Het is dan ook maar logisch dat we **samen** op zoek gaan naar oplossingen."

BEDRIJVEN AANSPRAKELIJK STELLEN VOOR SCHADELIJKE GEVOLGEN VAN HUN ACTIVITEITEN? HET KAN!

Het zijn er duizenden! Boeren wiens land door ondernemingen werd afgenomen, ontbost of vervuild. Werknemers die ontslagen worden omdat ze actief zijn bij een vakbond, milieuactivisten die vermoord worden, arbeiders die uitgebuit worden. Er zijn nog steeds ondernemingen die de fundamentele mensenrechten met de voeten treden en daar geen verantwoording voor dienen af te leggen. Herinner je de Rana Plaza ramp in Bangladesh. In 2013 werd de ingestorte kledingfabriek een graf voor bijna 1.200 kledingarbeiders. De merken die er hun kledij lieten maken werden niet eens berecht.

Hoe dat komt? **Er is geen enkele bindende internationale regelgeving** die bedrijven verplicht de mensenrechten te respecteren, laat staan de mensen verdedigt die slachtoffer zijn van bedrijfsactiviteiten. En dat terwijl de commerciële belangen van multinationale ondernemingen ruimschoots beschermd worden dankzij een mondiale politiek die handelsvrijheid boven alles plaatst. Voor ons is het duidelijk: er moet een juridisch kader komen.

Hoog tijd dat staten opnieuw voorrang verlenen aan de mensenrechten door de zorgplicht voor bedrijven afdwingbaar te maken. Ondernemingen zouden dan verplicht zijn om de mogelijke impact van hun activiteiten in kaart te brengen, maar ook – en dat is nieuw – de impact van de activiteiten van hun filialen, onderaannemers en leveranciers. En ze zouden ook proactief maatregelen moeten nemen om eventuele schadelijke gevolgen van hun activiteiten te voorkomen, af te zwakken en indien nodig te herstellen. Dit doen ze best in overleg met vakbonden en betrokken werknemers.

Er moet dus internationale wetgeving komen die de zorgplicht juridisch afdwingt. In oktober van dit jaar zullen de Verenigde Naties een verdrag onderhandelen dat multinationale ondernemingen verplicht de mensenrechten te respecteren in alle delen van de wereld waar ze actief zijn en hen ter verantwoording roept in geval van overtredingen. Ondertussen kunnen we ook in België werk maken van een nationale wetgeving die alvast onze Belgische bedrijven verantwoordelijk stelt.

Wij sociale bewegingen kunnen onze beleidsmakers onder druk zetten. Onze stem zal nog luider klinken als ook jij, betrokken burger, onze rangen komt versterken.

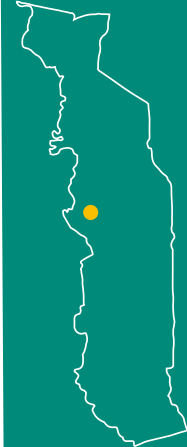
Santiago Fischer
Beleids- en studiedienst WSM

Wil je meer te weten komen over zorgplicht? Download de brochure <https://www.wsm.be/nl/meer-weten/publicaties/>

“

Jules: ‘Voor onze gezondheid is het er hier niet beter op geworden. De groeve en de fabriek stoten veel stof uit. Als je dit witte bord enkele minuten buiten zet, kun je strepen trekken in het stof. Dat is cement. Het hangt hier in de lucht. We ademen het in en we eten het.’

ID

TOGO

De Republiek Togo grenst aan Ghana, Burkina Faso, Benin en de Atlantische Oceaan. Togo's bodem herbergt een schat aan zeer gegeerde grondstoffen. Het land kan dan ook rekenen op de aandacht van vele internationale bedrijven. In ruil voor jobs en de belofte duurzame en economische ontwikkeling te brengen, genieten ze van verlaagde uitvoertaksen. Toch leeft nog steeds bijna 60% van de bevolking onder de armoedegrens.

Hoofdstad: Lomé
President: Faure Gnassingbé
Bevolking: 7.965.055

INTERVIEW

HET GRIJZE GOUD

Cement is een van de meest gebruikte producten ter wereld. Het zit in onze huizen, straten, bruggen en tunnels. De vraag is enorm. Enkele multinationale spelers hebben de productie in handen, met fabrieken en groeves in verschillende continenten. Cement maken is helaas schadelijk voor mens en milieu. Bedrijven doen dan ook hun uiterste best om aan te tonen dat ze zich verantwoordelijk gedragen. Maar hun inspanningen zijn van plaats tot plaats verschillend.

TEKST / Katrien Liebaut - FOTO / Fabrice Debatty en Guy Puttemans

>>

Wij gingen praten met vakbonds-vertegenwoordigers Jules en John. Jules (34) werkt voor een clinkerfabriek' in Tabligbo, Togo. John (42) werkt voor dezelfde multinational in Antoing, België.

JULES

Ik sta in voor het onderhoud en de reparatie van de transportbanden die grondstoffen vervoeren. Ik ben trots op wat ik doe, want mijn job vraagt enige expertise. Maar het bedrijf is veeleisend. Wanneer ik aan iets begin, moet het ook helemaal af zijn. Zelfs als een reparatie 24 uur duurt. Wat me het meeste stoort, is het gezondheidsrisico. Ik werk hier nu vijf jaar en onlangs stelde de arts plekken op mijn longen vast. Infecties, veroorzaakt door het stof en de lijmen die we gebruiken.

Hoeveel mensen werken er in de fabriek?
We zijn met zo'n 600 arbeiders. 200 werken rechtstreeks voor de fabriek. De overige 400 werken zoals ik, via een onderaannemer. De fabriek bepaalt onze opdrachten en voorziet de materialen. Maar voor de betaling van onze lonen staat de onderaannemer in. Onze lonen zijn veel lager dan die van de mensen in rechtstreekse dienst.

Ben je tevreden over je loon?
Er mag echt niet veel misgaan. Mijn vrouw en ik werken allebei. In het weekend werk ik ook als meubelmaker. Met die inkomsten lukt het net. Maar als één van onze dochters ziek wordt, maak ik me meteen zorgen. Ook als ik zelf ziek word, hebben we een probleem.

Als je thuisblijft, krijg je geen loon. Dus ga ik gewoon werken.

Is het een vaste job?
Ik ken veel kameraden die zonder duidelijke reden ontslagen werden. Als je ontslagen wordt, begint de ellende. Je krijgt geen schadevergoeding of uitkering. Je job verliezen betekent je plan trekken.

Bij wie kan je terecht als je vragen of problemen hebt?
Het is moeilijk. De onderaannemer stuurt ons met onze klachten naar de fabriek. En de fabriek stuurt ons terug naar de onderaannemer. Daarom heb ik me in 2017 bij de vakbond aangesloten. Nu kunnen we tenminste samen proberen om dingen te veranderen. Het is duidelijk dat de firma onrustig wordt door de vakbond. We zijn al met 200 leden, bijna allemaal in dienst van de onderaannemer. Je ziet dat onze acties werken. Met een persactie konden we betere lonen en een aansluiting bij de ziekenkas afdwingen. Ik hoop dat wat wij doen ervoor zorgt dat onze jongeren in de toekomst op een andere manier kunnen werken.

Wat is er veranderd in Tabligbo sinds de komst van de fabriek?
Voor onze gezondheid is het er niet beter op geworden. De groeve en de fabriek stoten veel stof uit. Als je dit witte bord enkele minuten buiten zet, kun je strepen trekken in het stof. Dat is cement. Het hangt hier in de lucht. We ademen het in en we eten het. In de fabriek worden de hoogovens met steenkool verwarmd. De rook is overal. In het ziekenhuis zie je vooral mensen met longziektes. Mijn nonkel is eraan gestorven. Hij was pas 45 jaar. Volgens de dokters had hij een operatie nodig, maar die kon hij niet betalen.

Kan je daar via de vakbond iets aan doen?
Kijk, onze kinderen groeien hier op, onze moeders leven hier. Ik vind dat het bedrijf verantwoordelijk is voor onze gezondheid en de wet moet naleven. Anders zal Tabligbo op een dag onleefbaar zijn. Daarom moeten wij blijven vechten voor verandering. Hier in Togo moet je de job nemen die je te pakken krijgt. Toch raad ik mijn jongere broer niet aan om voor de fabriek te werken.

John werkt voor dezelfde multinational in België.

JOHN
Ik werk hier al meer dan 20 jaar. Tien jaar als magazijnier op deze site: de ideale job voor mij, met veel sociale contacten en het juiste evenwicht tussen administratief en fysiek werk.

Hoe lang maakt je bedrijf al deel uit van deze multinational?
Sinds 1993. Dat was een grote verandering. Op de overname volgde eerst een personeelsafslanking. Daarna werd de manier van werken aangepakt. Overal installeerden ze camera's. Sindsdien moeten we heel nauwkeurig aangeven wat we doen en waarom we iets doen. Alles draait om presteren. De mensen missen hoe het vroeger was. Ik begrijp onze bedrijfsleiders wel hoor, ook zij krijgen orders van hogerop. Dat maakt ons syndicaal werk er niet makkelijker op.

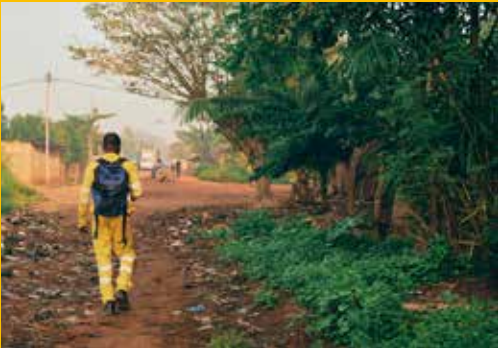
Welke inspanningen doet het bedrijf op het vlak van milieu?
De cementsector stoot enorm veel CO₂ uit. Daarom koos men voor brandstoffen met een lagere uitstoot.

Er loopt ook een project rond het capteren van CO₂. Voor de roetuitstoot zijn er speciale filters. Het stof in de open groeves wordt via verneveling uit de lucht gehaald. Het personeel draagt maskers en beschermende kleding. Soms loopt het wel eens fout. Een tijdje terug kregen we nieuwe werkkledij, die totaal niet aangepast bleek. In onze fabriek staan ovens die 1250 graden heet worden. De mensen werden onwel in de nieuwe pakken. Als ze ons vooraf hadden betrokken, dan hadden we dit kunnen vermijden. Als men ooit beslist dat de kosten voor deze inspanningen te hoog worden, zou het wel eens snel kunnen gaan. Dan zullen ze deze site sluiten en een nieuwe openen, op een plek waar de normen minder streng zijn. Dat zou natuurlijk slecht nieuws zijn voor mij en mijn collega's. Maar ik vrees ook voor de situatie van de mensen daar. Zonder duidelijke wetgeving worden zij de dupe. Tussen ons gezegd, ons bedrijf neemt wel degelijk verantwoordelijkheid op voor de omgeving, voor onze gezondheid, voor de veiligheid. Maar ik denk niet dat ze dat voor ons doen. Ze doen dat omdat het moet. De wet legt hen die normen op en dat is maar goed ook.

De uitgebreide interviews met John en Jules werden op camera vastgelegd en zullen binnenkort verschijnen op wsm.be, met beelden uit Tabligbo en Antoing.

1 Clinker is het tussenproduct waarmee cement gemaakt wordt.

WSM STEUNT TOGOLESE VAKBONDEN EN MIDDENVELDORGANISATIES

Jules' vakbond SYDEMINES kan rekenen op de financiële steun van WSM en van de vzw Internationale Mijnwerkerssolidariteit. Hiermee kan de vakbond studiewerk verrichten, leden werven, acties organiseren voor hogere lonen, betere beschermingsmiddelen of een aansluiting bij de ziekenkas. Via vormingen biedt SYDEMINES Togolese arbeiders het zelfvertrouwen en de kennis die nodig zijn om in gesprek te gaan met bedrijfsleiders.

WSM steunt ook ngo SADD. SADD informeert de bevolking over hun rechten. Via een studie bracht SADD de impact van de mijnbouw op het leefmilieu in kaart. Samen met lokale leiders stelde SADD een dossier en een eisenbundel op, gericht aan overheid en bedrijfsleiders.

Verenigd in een netwerk met andere sociale partners, wisten SADD en SYDEMINES een verbeterde mijnbouwcode voor heel West-Afrika te onderhandelen. Deze wet moet ook in Togo nageleefd worden.

Ook vakbondscentrale ACV-CSC BIE (Bouw Industrie en Energie) speelt een belangrijke internationale rol

De centrale ACV-CSC BIE, Johns vakbondscentrale, probeert op internationaal niveau kaderakkoorden af te sluiten met multinationals. Daarin worden internationale normen voor veiligheid en gezondheid vastgelegd. Eens op papier, gelden de normen voor iedereen die voor de multinational werkt, ongeacht het soort contract of de plaats waar men werkt. Voor de mijnbouwsector bestaat zo'n akkoord nog niet. ACV-CSC BIE doet er alles aan om dit te veranderen.

DE AARDE, BRON VAN LEVEN

Overal ter wereld zijn boeren kwetsbaar. Ze zijn afhankelijk van internationale voedselprijzen, weersomstandigheden, milieuvervuiling, klimaatverandering. Vele van de activiteiten van onze partnerorganisaties focussen op het sterker maken van lokale boeren. Via opleidingen over ecologische landbouw, duurzame energie en arbeids- en mensenrechten leren mensen over alternatieven voor de agro-industrie. Kleine leningen waarmee zaaigoed, grond en landbouwtoestellen kunnen aangekocht worden, helpen hen een eigen landbouwonderneming op te starten. Via lobbywerk ten aanzien van overheden pleiten onze partners voor sociale bescherming en betaalbare gezondheidszorg, maar ook voor een verzekering tegen een mislukte oogst na een overstroming, of verplichte medische controle voor mensen die in de buurt van open steengroeves leven.

1. Bolivia: De leden van organisatie Sentec bouwen toestellen om te koken op zonne-energie. // **2. Burundi:** Agakura – Opleiding biologische landbouwtechnieken. // **3. Dominicaanse Republiek:** Conamuca – Vrouwenrechten, emancipatie en respect voor moeder aarde gaan hand in hand. // **4. Mali:** Kondo Jigima verschaft kleine leningen waarmee boeren een eigen biologisch landbouwbedrijf opstarten. // **5. Guatemala:** MTC – Met een sociaal en solidair economisch model bouwt MTC aan een duurzaam alternatief. // **6. Nepal:** GEFONT en NTUC informeren hun leden over de risico's en gevolgen van de klimaatverandering. // **7. Togo:** SADD ontwikkelde een studie over de milieu-impact van mijnbouw. // **8. Indonesië:** KSBSI vecht voor betere arbeidsomstandigheden in alle sectoren. // **9. India:** AREDS – Een leefbaar inkomen voor boeren dankzij hun eigen producten, gekweekt met respect voor de natuur. // **10. Dominicaanse Republiek** // **11. Burundi** // **12. Guatemala** // **13. DR Congo:** MOCC – Aanplanten van fruitbomen voor een evenwichtige voeding en een alternatieve bron van inkomsten.

FACT-CHECK

In deze rubriek houden we een stelling onder de loep waarvan sommigen denken 'zo is dat, zeker weten' en anderen dan weer 'dat is absoluut onjuist'. Wij gaan op zoek naar een antwoord.

TOE

PAPIER VERSUS DIGITAAL

Het lijkt alsof er haast geen grondstoffen nodig zijn om een e-mail te versturen. Maar is dat ook echt zo?

TEKST / Jennifer Van Driessche en Katrien Liebaut

EEN BEWUST TE MAKEN KEUZE

Zonder computer, smartphone, dataserver of oceaankabel geen digitale communicatie. Maar voor de productie van al deze toestellen en materialen zijn er heel wat grondstoffen nodig.

Ook de productie, het bleken, het bedrukken en het transporteren van papier heeft een enorme ecologische impact. Naar schatting worden jaarlijks twintig miljoen bomen gekapt, enkel en alleen voor de papiersector.

Toch heeft digitale communicatie, in vergelijking met papieren communicatie, de grootste ecologische impact. Telkens wanneer je een e-mail opent, verbruik je energie. Uit onderzoek blijkt dat de uitstoot van broeikasgassen gelinkt aan digitale technologie sinds 2013 met de helft gestegen is. Een papieren document kan je opnieuw lezen, zonder dat dat de ecologische voetafdruk beïnvloedt.

FEITEN

- De productie van één computer vraagt 800 kg grondstoffen en heeft een CO₂-uitstoot van 124 kg.

- Tijdens de levenscyclus stoot een computer 169 kg CO₂ uit. Ter vergelijking: een rit van 1.000 km in een benzinewagen met gemiddeld verbruik heeft een CO₂-uitstoot van 168 kg.
- In 2019 werden wereldwijd naar schatting 259,4 miljoen computers verkocht.
- Een Google zoekopdracht heeft een CO₂-uitstoot van 7 gram. Dat is de helft van wat nodig is om een kop thee op te warmen.
- Een e-mail van 1 MB gericht aan één persoon staat gelijk aan het gebruik van een 25 Watt-lamp gedurende één uur. Per uur worden wereldwijd 8 à 10 miljard e-mails verstuurd.
- De verzending van één digitale factuur stoot 242 gram CO₂ uit. Dat komt overeen met de verzending van vijftien facturen op papier.
- Papier kan vijf keer gerecycled worden.

CONCLUSIE

Minder consumeren, onze behoeften in vraag stellen, wat stuk is herstellen, hergebruiken: het zijn noodzakelijke individuele acties. Maar alleen daarmee redden we het niet als we de ecologische grenzen van onze planeet willen respecteren. Iedereen -zowel consument als producent- moet z'n verantwoordelijkheid nemen, en daarvoor zijn ambitieuze politieke maatregelen voor een doorgedreven circulaire economie nodig.

Dit artikel is geen pleidooi om niet meer te communiceren, communicatie is de basis voor verbondenheid. Het is wel een pleidooi voor bewuste keuzes. WSM is zich bewust van de ecologische impact van haar activiteiten. We wegen onze keuzes kritisch af. We evalueren onze transportmiddelen, ons energieverbruik, ons printgedrag, ons mailverkeer, onze wijze van communiceren en onze voedselkeuze. We beschouwen het verkleinen van onze ecologische voetafdruk als een permanent proces. Dit nieuwe magazine drukken we op gerecycleerd papier. We sturen het u voortaan zonder plastic folie toe.

800 kg

De productie van één computer vraagt 800 kg grondstoffen

7 gram

Eén Google zoekopdracht heeft een CO₂-uitstoot van 7 gram.

8 à 10 miljard

Het aantal e-mails dat wereldwijd per uur wordt verstuurd.

Bronnen:

- Studie *Justice et Paix* : «Les fausses promesses du numérique» (2019)
- <https://www.consoglobe.com/duelpapier-vs-numerique-cg>
- Onderzoeksbureau Gartner berekende het aantal verkochte computer in 2019. Via Greentripper.org bereken je de CO₂-uitstoot van een voertuig.
- 'Culture papier / Cabinet Eva'
- Ecofolio

DANKJEWEL ...

... KAREL

KAREL VAN MILEGHEM IS REGISSEUR EN MUZIKANT.

In 2019 verscheen zijn muziekdocumentaire *Paradise City* op Canvas. Momenteel kan je de muziekdocumentaire 'Raymond!' bewonderen: een ode aan idool Raymond Van het Groenewoud, die hij hiervoor drie jaar lang mocht volgen. Karel is al jaren WSM-fan. Eind vorig jaar organiseerde hij samen met Canvas, de collega's van *Paradise City* en een hele rist fantastische muzikanten de Warmste Soirée in de AB, ten voordele van onze organisatie. Dank je wel Karel!

"In 2010 kwam ik voor het eerst in contact met WSM. We werkten samen aan een documentaire over de kledingindustrie in Bangladesh. Het project werd opgepikt door de Belgische media, met een reportagereeks op Radio 1 en een nieuwsitem in

Het Journaal. Tijdens de draaiperiode raakte ik onder de indruk van WSM's visie. Ik zag in Bangladesh een sterke lokale partner, GK. Je voelde dat die organisatie, mede dankzij de jarenlange steun van WSM, helemaal op eigen benen staat en een verschil maakt voor duizenden mensen. De campagne #cleanekleren ligt me sindsdien na aan het hart. Dus toen we een 'goed doel' kozen voor 'De Warmste Soirée in AB' was WSM de logische keuze. Met kleding kom je dagelijks in aanraking. Het is belangrijk om als consument te weten welk onrecht er achter de productie van jouw trui of shirt schuilt. Bewustwording is belangrijk. Met hun koopgedrag kunnen consumenten kledingmerken verplichten hun gedrag te veranderen. Het is een lange strijd, waarbij WSM schitterend werk verricht."

FOTO / Fabrice Debatty

OOK WSM-FAN?

Een actie in het vooruitzicht? Laat het ons weten! Stuur een mailtje aan info@wsm.be, wij zetten jouw activiteit heel graag in de kijker. Je kan WSM steunen met een gift op rekeningnummer VDK BE41-8900-1404-3510.
Hartelijk bedankt!

PARALLEL

Hoera, de lente is in zicht! En met de lente ook de ijsjes. Ambachtelijk ijs wordt overal in de wereld gemaakt ... en gemaakt. Want overal zijn boeren op zoek naar een toegevoegde waarde voor hun producten. Korte keten, recht van de boerderij, dat betekent lekker, gezond, duurzaam én een betere prijs voor de boer. Zelfgemaakt ijs is er een voorbeeld van.

TEKST / Mia Vandenbergh
FOTO'S / WSM

BOER BOER

BELGIË TOPPRODUCT

'De Natuurhoeve' in Gullegem (België) startte in 2000 met een eigen verkooppunt op de boerderij. De dreigende productiebeperking – het 'melkquotum' – gaf daartoe de doorslag. De hoeve ligt in een stadsomgeving, ideaal om de eigen producten in de buurt aan de man te brengen. IJs is het topproduct, naast boter en yoghurt. Boerderijwinkels rijzen in België als paddenstoelen uit de grond. Dat is geen toeval. Boeren krijgen te lage prijzen voor hun producten. Ze gaan dus op zoek naar alternatieve manieren om een betere prijs te krijgen. De melk van hun koeien verwerken en rechtstreeks aan de consument verkopen is er één van. Lokaal eten is een duurzame keuze en betekent meteen meer inkomen voor de boer. En ... ook bij ons is de verwerking van de producten vaak een vrouwenzaak!

LEKKER, DUURZAAM ÉN
EEN BETER INKOMEN VOOR DE

INDIA

HOOP VOOR BOEREN

Op de bio-modelboerderij van AREDS in Tamil Nadu (India) experimenteren lokale boeren volop. Ze kweken groenten en kruiden die weinig water vragen. De melk van de koeien verwerken zij tot yoghurt en verkopen die op de plaatselijke markt. Het doel: een leefbaar inkomen voor boeren dankzij hun eigen producten, gekweekt met respect voor de natuur. Acht studenten Landbouw (VIVES Hogeschool) trokken naar AREDS om er samen met de boeren te experimenteren. Ze maakten ijs met lokale melk en water plaatse groeit: cashewnoot, banaan, kokos. Heel het dorp kon proeven en het ijs kende veel bijval. AREDS geeft hoop aan Indiase boeren: meer inkomen betekent meer weerbaarheid tegen de agro-industrie. Ook de positie van vrouwen verbetert, want in India is landbouw een vrouwenzaak!

*Met de steun van
de Provincie West-Vlaanderen.*

BERT DE WEL

‘ER ZIJN GEEN JOBS OP EEN DODE PLANEET’

Verandering is nodig. Als we ons niet grondig aanpassen, gaat onze planeet ten onder. WSM gaat voor een duurzame én sociaal rechtvaardige samenleving. Welke rol kan onze organisatie opnemen in de transitie naar een koolstof-neutrale economie? We vroegen het aan Bert De Wel, specialist klimaatbeleid bij ITUC, de internationale koepel van vakbondsorganisaties.

TEKST / Katrien Liebaut en Bert De Wel - FOTO'S / ITUC, MTC

“Om de opwarming van de aarde te beperken tot twee graden Celsius - het uiterste maximum om onze planeet leefbaar te houden - moeten we onze CO₂-uitstoot drastisch verminderen. Concreet moeten we de emissie van broeikasgassen terugdringen met 45 procent tegen 2030. Tegen 2050 moet onze economie koolstofneutraal zijn. Tijdens de klimaatconferentie van Parijs in 2015 verbonden alle leden van de Verenigde Naties zich ertoe om de klimaatverandering een halt toe te roepen. Ze wisten dat hiervoor een enorme inspanning en een wereldwijde economische transitie nodig is. Overheden gingen aan de slag met nationale klimaatplannen en stelden nationale engagementen op. Maar alle goede voornemens ten spijt, vijf jaar later neemt de wereldwijde CO₂-uitstoot nog steeds niet af.

Een wereld die opwarmt zal ongelijker, ongezonder, gevaarlijker en armer zijn. **Klimaatplannen moeten dus ambitieuzer. Ik ben ervan overtuigd dat het kan! Als we de impact van de maatregelen op werknemers, hun families en de samenleving goed in rekening**

brengen en daar een sociaal rechtvaardig beleid aan koppelen.

De sleutel tot deze rechtvaardige transitie? Sociale dialoog! Vakbonden en middenveldorganisaties verdienen een plaats aan de onderhandelingstafel. De transitie is pas rechtvaardig als we becijferen wat een klimaatbeleid betekent voor de werkgelegenheid en voor de kwaliteit van jobs. Als we weten welke investeringen nodig zijn; hoe we die gaan financieren en wie ze gaat betalen. Als we mee in rekening nemen wie zijn job zal verliezen, hoe we die mensen kunnen beschermen en naar andere jobs toeleiden. Sociale partners hebben hierin de juiste expertise. Zij kunnen erover waken dat jobs in nieuwe, groene sectoren waardig zijn. Alleen zo kan de transitie rechtvaardig verlopen en kunnen de klimaatplannen ambitieuzer worden. **In Canada en Duitsland gingen overheden samen met werkgevers, middenveldorganisaties en vakbonden op zoek naar een rechtvaardige steenkooluitstap. Het resultaat: een door iedereen gedragen akkoord. Het kan!** Sociale bewegingen hebben de

belangrijke taak om de rechtvaardige transitie op de agenda van de sociale dialoog te plaatsen en concrete acties af te spreken. We mogen echter niet vergeten dat vakbonden in heel wat landen niet worden getolereerd.

Precies daar is een belangrijke rol voor WSM weggelegd: naast het ijveren voor sociale dialoog, zullen sociale bewegingen ook andere middelen in de strijd moeten gooien.

Ik raad de partners van WSM aan om de gevolgen van de klimaatveranderingen altijd mee te nemen in de strijd voor waardig werk en sociale bescherming. Er zijn geen jobs op een dode planeet. Ik moedig hen aan de mensen te blijven informeren over hun rechten, maar ook over de gevolgen van klimaatverandering. Ik moedig hen aan sociale en solidaire economie-initiatieven verder uit te bouwen. Zij hebben de kracht om te mobiliseren en verandering af te dwingen. Bij voorkeur via sociale dialoog, maar ook via alle vormen van sociale acties, op straat en in de pers.”

CÁNDIDO LÓPEZ RAMIREZ

‘VOOR ONS ZIJN MENSENRECHTEN, MILIEU ÈN KLIMAAT BELANGRIJK’

Partner MTC, een beweging voor landarbeiders en boeren in Guatemala, plaatst mensenrechten, milieu en klimaat hoog op de agenda.

“Guatemala is een vruchtbaar land. Je kweekt hier bijna alles wat je wilt. Toch leven de mensen in armoede. Hoe dat kan? De overheid koos voor een op export gerichte landbouw. Alles wat hier groeit, gaat naar het buitenland. Het voedsel in onze winkels voeren we in. Op papier zou dit systeem kunnen werken. Maar onstabiele internationale voedselprijzen zetten het welzijn van onze boeren onder druk.

In de regio San Marcos gedijen koffie, bananen en suikerriet prima. En de landbouwindustrie past zich gemakkelijk aan de internationale vraag aan. Vandaag is palmolie bijzonder in trek. Bosgebieden maken plaats voor palmplantages. Die eenzijdige en intensieve kweekcultuur is niet zonder risico. Ontbossing maakt onze grond kwetsbaar voor erosie en overstromingen. Monocultuur maakt gewassen gevoelig voor schimmels en ziektes. Maar ook daarvoor heeft de industrie een antwoord klaar: tonnen pesticiden en kunstmeststoffen.

Jobs op plantages zijn onzeker, het werk is fysiek zwaar, de lonen zijn laag. Het is moeilijk om als kleine boer

in de internationale handel mee te draaien. Ook de klimaatverandering zet de landbouw onder druk. Tornado's, overstromingen, aardverschuivingen en steeds meer periodes van extreme droogte teisteren ons land.

Met onze coöperaties bouwen wij aan een alternatief. We verlenen lokale boeren een kleine lening voor zaaigoed en landbouwwerktuigen. We leren hen de permacultuur aan, een ecologische landbouwtechniek die toelaat verschillende gewassen te telen op een kleine oppervlakte, zonder chemicaliën.

Tijdens onze vormingen leggen we de nadruk op mensenrechten. We informeren onze cursisten over arbeidsrechten en sociale bescherming. We besteden aandacht aan de gevolgen van een veranderend klimaat, de

risico's van ontbossing, van mijnbouw en een doorgedreven, op export gerichte landbouw. Ook gezonde voeding, algemene gezondheid en gendergelijkheid komen aan bod. **We vormen onze jongeren tot klimaat-activisten. Boeren informeren we over bio-landbouwtechnieken.** En verenigd in een netwerk voor sociale bescherming weegt onze organisatie op het regionale en nationale beleid.

Alle mensen zijn gelijk en hebben recht op een waardig leven in een gezonde leefomgeving. Vanuit die ideologie bouwen we onze sociale en solidaire coöperaties uit. Dit economisch model is ons antwoord op de destructieve agro-industrie.”

Mijnheer Michael Demeer
SCHOOTSTRAAT 30
3550 HEUSDEN-ZOLDER

WSM-Magazine
driemaandijks tijdschrift van WSM
januari - februari - maart 2020
P309504 - Afgiftekantoor Gent X

PACHAMAMA NO LOS PERDONES, ELLOS SABEN LO QUE HACEN (PACHAMAMA VERGEEF HEN NIET, WANT ZIJ WETEN WAT ZE DOEN)

Dit op de bijbel geïnspireerde citaat (Lucas 23:34 - Vader, vergeef het hen, want ze weten niet wat zij doen) wordt in Zuid-Amerika vaak gebruikt. Je ziet het tijdens protestacties tegen milieuverontreinigende activiteiten van multinationale bedrijven, of wanneer mensen opkomen voor de fundamentele mensenrechten van de inheemse bevolking.

Pachamama (van het quechua pacha: aarde en mama: moeder, dus letterlijk vertaald "Moeder Aarde") is de belangrijkste godheid voor de inheemse bevolking van de centrale Andes van Zuid-Amerika.